

PRIRUČNIK

ZA RAD BIRAČKOGA ODBORA NA BIRAČKOM
MJESTU U DIPLOMATSKO-KONZULARNOM
PREDSTAVNIŠTVU BOSNE I HERCEGOVINE

SADRŽAJ

POGLAVLJE I. BIRAČKA MJESTA

1. Određivanje biračkoga mjesta, osiguranje prostora i obilježja na biračkom mjestu

1.1. Određivanje biračkoga mjesta	6
1.2. Osiguranje prostora određenoga za biračko mjesto	6
1.3. Obilježja na biračkom mjestu	6

POGLAVLJE II. BIRAČKI ODBORI

1. Odgovornost i uloga biračkoga odbora

1.1. Obuka biračkoga odbora	9
1.2. Način rada biračkoga odbora	9

2. Dužnost i odgovornost članova biračkoga odbora u procesu glasovanja

2.1. Predsjednik biračkoga odbora	10
2.2. Član biračkoga odbora zadužen za kontrolu reda	10
2.3. Član biračkoga odbora zadužen za identifikaciju	10
2.4. Član biračkoga odbora zadužen za izdavanje glasačkih listića	10
2.5. Član biračkoga odbora zadužen za kontrolu glasačke kutije	11
2.6. Birački odbor od tri člana	11
2.7. Zamjenici članova biračkoga odbora	11

3. Zapisnik o radu biračkoga odbora

3.1. Uvodne napomene	12
3.2. Zapisnik I.	12
3.3. Zapisnik II.	12

POGLAVLJE III. PROMATRAČI

1.1. Uvodne napomene	14
1.2. Pristup promatrača biračkom mjestu	14
1.3. Podnošenje primjedbi promatrača na rad biračkoga odbora	14
1.4. Udaljavanje promatrača s biračkoga mjesta	14
1.5. Izgled akreditacija akreditiranih promatrača	15

POGLAVLJE IV. - NAČIN GLASOVANJA, POPUNJAVANJA OBRASCA ZA BROJNO STANJE I PAKIRANJE IZBORNOGA MATERIJALA

1. <u>Dan prije održavanja izbora</u>	16
2. <u>Prije otvaranja biračkog mjesta</u>	17
3. <u>Procedura glasovanja</u>	17

3.1. Tajnost glasovanja	18
3.2. Važeći dokument za identifikaciju	18
3.3. Identificiranje birača i izdavanje glasačkoga listića	18
3.4. Oštećeni glasački listić	20
3.5. Pomoć druge osobe	20
3.6. Ometanje procesa glasovanja i udaljavanje s biračkoga mjesta	20
3.7. Zatvaranje biračkoga mjesta	21

4. <u>Nakon zatvaranja biračkoga mjesta</u>	21

4.1. Način popunjavanja Obrasca za brojno stanje i shema pakiranja izbornoga materijala	22

POGLAVLJE V. NAKNADA ZA RAD U BIRAČKOM ODBORU

1. Naknada za rad u biračkom odboru	25

POGLAVLJE VI. PREKRŠAJNA I KAZNENA ODGOVORNOST .....

25

1. PREKRŠAJNE I KAZNENE ODREDBE	25

Kaznena djela u izbornom procesu	25

SLIKE:

Slika 1. Shematski prikaz uređenja biračkoga mjesta (birački odbor od 5 članova)	5

Slika 2. Shematski prikaz uređenja biračkoga mjesta (birački odbor od 3 člana)	6

Slika 3. Biračko mjesto	21

Slika 4. Pomoćni šablon	10

Slika 5. Glasačka kutija.	16

Slika 6. Sigurnosna zaštita glasačkog listića (otisak pečata i potpis)	19

Slika 7. Obrazac za brojno stanje - BSO	23

Slika 8. Shematski prikaz pakiranja izbornoga materijala	24

Poštovani predsjednici i članovi biračkih odbora na biračkom mjestu u diplomatsko-konzularnom predstavništvu Bosne i Hercegovine,

Pred vama je Priručnik za rad biračkog odbora na biračkom mjestu u diplomatsko-konzularnom predstavništvu Bosne i Hercegovine, koji je podsjetnik na izborne radnje koje se provode na biračkom mjestu i koji je namijenjen upravo vama, članovima tijela za provedbu izbora u diplomatsko-konzularnom predstavništvu Bosne i Hercegovine.

Priručnik sadrži detaljan prikaz rada biračkog odbora na biračkom mjestu u diplomatsko-konzularnom predstavništvu Bosne i Hercegovine, te objašnjava ulogu, dužnosti i odgovornosti predsjednika i članova biračkih odbora, njihovih zamjenika i promatrača na biračkom mjestu u diplomatsko-konzularnom predstavništvu Bosne i Hercegovine, sa posebnim naglaskom na utvrđivanje broja kuverata sa glasačkim listićima i načinom pakiranja izbornog materijala.

Cilj ovog Priručnika je da bude pri ruci izornoj administraciji u diplomatsko-konzularnom predstavništvu Bosne i Hercegovine na dan izbora, odnosno da pomogne u primjeni i implementaciji Izbornog zakona Bosne i Hercegovine i podzakonskih propisa koji reguliraju izborni proces na biračkim mjestima izvan Bosne i Hercegovine. Priručnik je pripremljen da na jednostavan i pristupačan način objasni sve etape i korake koji se poduzimaju na biračkom mjestu u diplomatsko-konzularnom predstavništvu Bosne i Hercegovine: od prijema osjetljivog izbornog materijala, otvaranja biračkog mjesta, procesa glasovanja, do zatvaranja biračkog mjesta, utvrđivanja broja kuverata sa glasačkim listićima, načinom pakiranja i dostavljanja izbornog materijala.

Poštivanje odredbi iz Izbornog zakona BiH i procedura utvrđenih u svim ostalim propisima koje donosi Središnje izorno povjerenstvo BiH, a uz pomoć ovog Priručnika, put je da se izbjegnu greške u radu biračkih odbora u diplomatsko-konzularnom predstavništvu Bosne i Hercegovine, te izgradi dobra praksa, kao jamac demokratskih, slobodnih i poštenih izbora.

Od vas, kao značajnog segmenta izborne administracije, očekujemo da tijekom svojega rada na dan izbora budete prije svega nepristrani, odgovorni, efikasni, precizni i jasni u objašnjenjima biračima, promatračima, kao i drugim izbornim akterima na biračkom mjestu u diplomatsko-konzularnom predstavništvu Bosne i Hercegovine.

Posebno se zahvaljujem dr. Ahmetu Šantiću i gospodinu Jovanu Kalabi, članovima Središnjeg izbornog povjerenstva Bosne i Hercegovine, i gospodinu Mustafi Lakoviću, stručnom suradniku iz Tajništva Središnjeg izbornog povjerenstva Bosne i Hercegovine.

Tiskanje ovog priručnika omogućeno je uz financijsku potporu Vlade Republike Turske.

Predsjednik

Sarajevo: rujan 2022. godine

Središnjeg izbornog povjerenstva BiH

Dr. Suad Arnautović

POGLAVLJE I. BIRAČKA MJESTA U DIPLOMATSKO-KONZULARNIM PREDSTAVNIŠTVIMA BOSNE I HERCEGOVINE

1. ODREĐIVANJE BIRAČKOGA MJESTA, OSIGURANJE PROSTORA I OBILJEŽJA NA BIRAČKOM MJESTU

1.1. Određivanje biračkoga mjesta

- Biračka mjesta u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH (u daljnjem tekstu: DKP BiH) određuje Središnje izborno povjerenstvo Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Središnje izborno povjerenstvo BiH) posebnom odlukom, najkasnije 50 dana prije dana održavanja izbora.
- Navedenu odluku, Središnje izborno povjerenstvo BiH, najkasnije 15 dana od dana donošenja odluke, posredstvom Ministarstva vanjskih poslova Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ministarstvo vanjskih poslova BiH), dostavlja mjerodavnom DKP-u.
- Biračko mjesto u DKP-u BiH je posebno uređen prostor gdje birači upisani u Središnji birački popis za glasovanje izvan Bosne i Hercegovine za glasovanje u DKP-ima BiH ostvaruju svoje biračko pravo te se u njima, nakon zatvaranja za glasovanje, na dan održavanja izbora vrši prebrojavanje kuverta s glasačkim listićima.

1.2. Osiguranje prostora određenoga za biračko mjesto

- Birački odbori u DKP-ima BiH dužni su najkasnije **12 sati prije dana održavanja izbora** osigurati da prostor koji je određen za biračko mjesto bude pripremljen za otvaranje.

1.3. Obilježja na biračkom mjestu

- Na biračkom mjestu i u njegovoj okolini mogu se postavljati samo službena obilježja izbora koja propiše Središnje izborno povjerenstvo BiH.

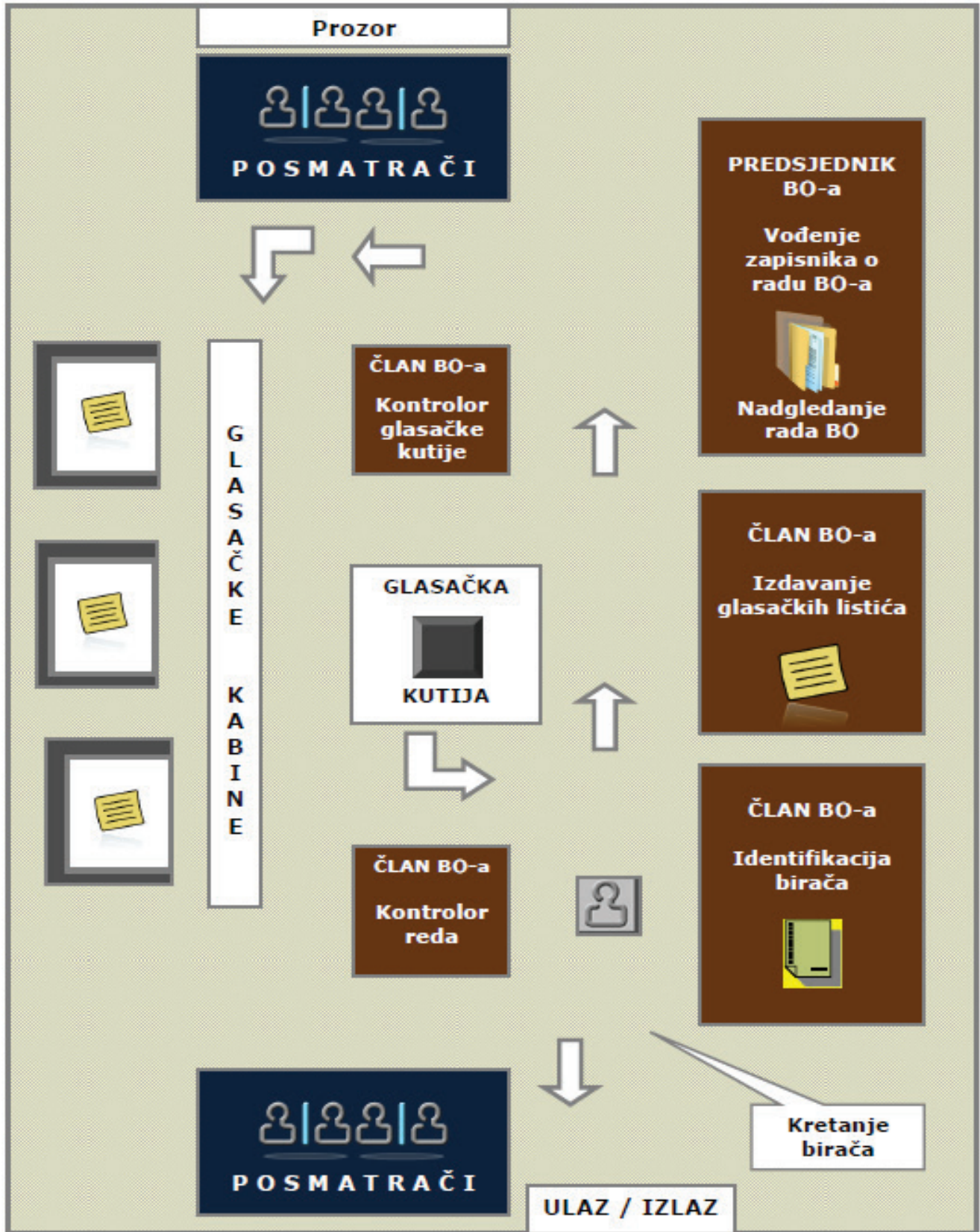

Službena obilježja izbora koja Središnje izborno povjerenstvo BiH posredstvom Ministarstva vanjskih poslova BiH dostavlja biračkim odborima su:

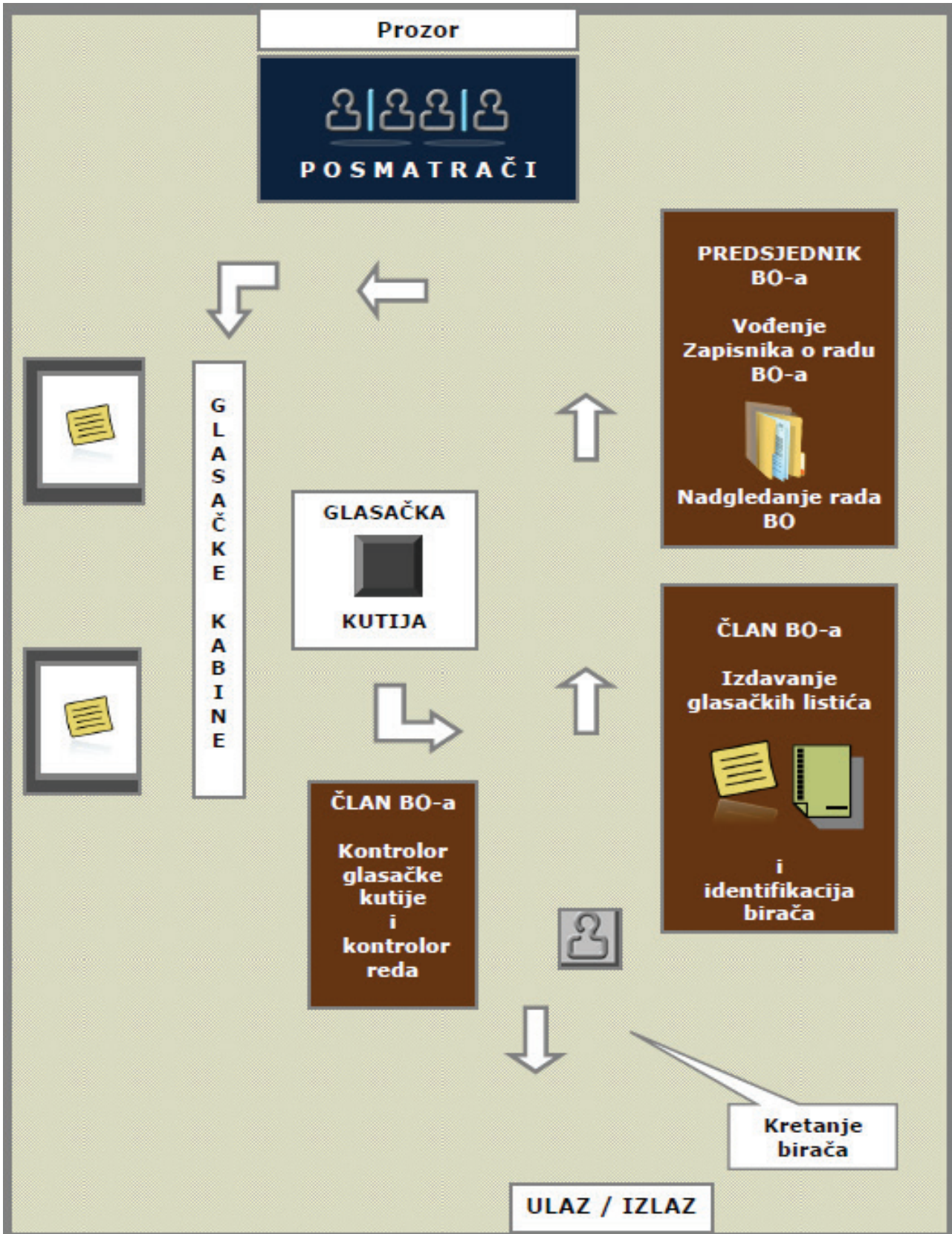
- kandidacijske liste,
- poster s izgledom glasačkih listića na kojima se glasuje (važeci/nevažeci glasački listići),
- poster s uputama o načinu glasovanja,
- poster s informativnim sadržajem za birače,
- poster s izvodima iz Kaznenoga zakona.

GLASAČKE KABINE SU OKRENUTE PREMA UNUTRAŠNJOSTI BIRAČKOGA MJESTA!

Shematski prikaz uređenja biračkoga mjesta (birački odbor od 5 članova)

Shematski prikaz uređenja biračkoga mjesta (birački odbor od 3 člana)

Biračko mjesto

POGLAVLJE II. BIRAČKI ODBORI

1. ODGOVORNOST I ULOGA BIRAČKOGA ODBORA

1.1. Obuka biračkoga odbora

- Sukladno planu i programu edukacije Središnje izborno povjerenstvo BiH organizira obuku predsjednika i članova biračkih odbora u DKP-ima BiH, kao i njihovih zamjenika, o načinu glasovanja i brojanju kuverta s glasačkim listićima.
- Nakon provedene obuke Središnje izborno povjerenstvo BiH prema utvrđenoj metodologiji izvršit će provjeru znanja i uspješnim predsjednicima i članovima biračkih odbora i njihovim zamjenicima dodijeliti certifikate.

U radu biračkoga odbora može sudjelovati samo predsjednik, članovi biračkoga odbora i njihovi zamjenici koji su uspješno prošli provjeru znanja i posjeduju certifikat koji je izdalo Središnje izborno povjerenstvo BiH.

1.2. Način rada biračkoga odbora

- Birački odbor rukovodi radom biračkoga mjesta i osigurava pravilnost i tajnost glasovanja.
- Predsjednik biračkoga odbora rukovodi radom biračkoga odbora i osigurava neometano odvijanje procesa glasovanja na biračkom mjestu.

2. DUŽNOST I ODGOVORNOST ČLANOVA BIRAČKOGA ODBORA U PROCESU GLASOVANJA

2.1. Predsjednik biračkoga odbora:

- rukovodi radom biračkoga odbora i zajedno s članovima biračkoga odbora odgovara za zakonitost rada na biračkom mjestu,
- održava integritet procesa glasanja i održava mir i red na biračkom mjestu i u njegovoj okolini,
- popunjava sve potrebne obrasce,
- osigurava da na biračkom mjestu ne bude oružja ili opasnih predmeta,
- određuje dužnosti svakom članu biračkoga odbora,
- pomaže biračima kojima treba dodatno objašnjenje o procesu glasanja,
- rješava sva pitanja koja se odnose na identifikaciju i pravo glasa birača,
- evidentira u Zapisnik o radu biračkoga odbora – Obrazac ZARBO – vrijeme i okolnosti svih izuzetnih događanja na biračkom mjestu.

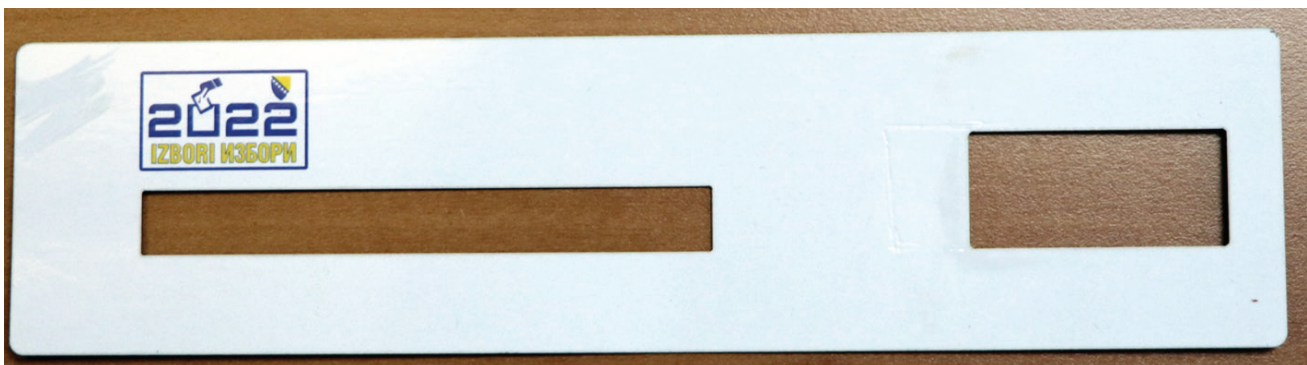
2.2. Član biračkoga odbora zadužen za kontrolu reda:

- osigurava kontrolu protoka birača na biračkom mjestu.

2.3. Član biračkoga odbora zadužen za identifikaciju:

- provjerava identitet birača,
- pronalazi ime birača u izvodu iz Središnjega biračkog popisa,
- upozorava birača da se mora potpisati identično kao na identifikacijskom dokumentu,
- osigurava da se birač potpiše pored svoga imena u izvodu iz konačnog Središnjega biračkog popisa.

Pomoćni šablon

2.4. Član biračkoga odbora zadužen za izdavanje glasačkih listića:

- **prije izdavanja kuverte s glasačkim listićima član biračkoga odbora vadi sve glasačke listiće iz kuverte, na prednjoj strani glasačkih listića, ispod teksta “Uputa za glasanje” u donjem lijevom kutu stavlja otisak pečata i potpisuje se na svim glasačkim listićima pored otiska pečata, te glasačke listiće ponovno vraća u kuvertu koju izdaje biraču,**
- izdaje kuverte s glasačkim listićima,
- objašnjava kako treba ispravno ispuniti glasačke listiće,
- upućuje birača prema slobodnom prostoru na kojem mu se omogućava tajnost glasanja (u daljnjem tekstu: glasačka kabina).

2.5. Član biračkoga odbora zadužen za kontrolu glasačke kutije:

- upućuje birača na ubacivanje kuverte s glasačkim listićima u glasačku kutiju i napuštanje biračkoga mjesta.
- osigurava da birač ne napusti biračko mjesto dok u glasačku kutiju ne ubaci kuvertu s glasačkim listićima,
- osigurava da se samo kuverte s glasačkim listićima ubacuju u glasačku kutiju.

2.6. Birački odbor od tri člana

- Ako se birački odbor sastoji od predsjednika i dva člana, u tom će slučaju član biračkoga odbora zadužen za kontrolu reda istovremeno kontrolirati glasačke kutije, dok će član biračkoga odbora zadužen za identifikaciju istovremeno obavljati i izdavanje kuverta s glasačkim listićima.

Birački odbori su neovisni i nepristrani u svome radu.

- Član biračkoga odbora neće sudjelovati u donošenju odluka kada taj član ili član njegove uže obitelji ima osobni ili financijski interes ili ako postoji drugi sukob interesa koji može dovesti u sumnju njegovu sposobnost da djeluje nepristrano. Članovima uže obitelji smatra se supružnik, djeca i članovi kućanstva prema kojima član biračkoga odbora ima zakonsku obvezu uzdržavanja.
- Članovi biračkoga odbora individualno odgovaraju za učinjene nepravilnosti u okviru zaduženja koja dobiju od predsjednika biračkoga odbora, sukladno Izbornom zakonu BiH i provedbenim aktima Središnjega izbornog povjerenstva BiH. Predsjednik biračkoga odbora odgovoran je i za učinjene nepravilnosti člana biračkoga odbora.

2.7. Zamjenici članova biračkih odbora

- Zamjenik predsjednika, odnosno zamjenici članova biračkoga odbora sudjeluju u radu biračkoga odbora samo ako je predsjednik, odnosno član biračkoga odbora spriječen doći na biračko mjesto na dan održavanja izbora ili ako moraju iz opravdanih razloga napustiti biračko mjesto tijekom rada.

3. ZAPISNIK O RADU BIRAČKOGA ODBORA

3.1. Uvodne napomene

- Birački odbor vodi Zapisnik o radu biračkog odbora – ZARBO (u daljnjem tekstu: Zapisnik), a koji se sastoji od:
  - a) Zapisnika o radu biračkoga odbora na dan uoči održavanja izbora – Obrazac ZARBO I. (u daljnjem tekstu: Zapisnik I.) i
  - b) Zapisnika o radu biračkog odbora na dan održavanja izbora – Obrazac ZARBO II. (u daljnjem tekstu: Zapisnik II.).
- Središnje izborno povjerenstvo BiH dostavlja posredstvom Ministarstva vanjskih poslova BiH svakom biračkom odboru Zapisnik I. i Zapisnik II. zajedno s ostalim izbornim materijalom.
- O primopredaji Zapisnika I. i Zapisnika II. ovlaštena osoba Ministarstva vanjskih poslova BiH i predsjednik biračkoga odbora potpisuju Zapisnik o primopredaji.

Zapisnik o radu biračkoga odbora vodi se u dva identična primjerka, od kojih je jedan primjerak indigo preslik (zeleni preslik). Zapisnik je opremljen dvostrukom posljednjom koricom koja se koristi tako da se podatci ne preslikavaju na neželjene stranice.

3.2. Zapisnik I.

- **Zapisnik I. sastoji se od:**
  - a) NASLOVNE STRANICE koja sadrži logo Središnjega izbornog povjerenstva BiH, dio gdje se upisuje naziv DKP-a BiH i dio za upisivanje zaporke biračkoga mjesta te naslov: Zapisnik o radu biračkoga odbora na dan uoči održavanja izbora – ZARBO I.;
  - b) POPISA IZBORNOGA MATERIJALA – Obrazac Z1 koji sadrži popis izbornoga materijala koji je birački odbor primio od Ministarstva vanjskih poslova BiH, s dijelom na koji se upisuje kada je taj materijal primljen te vrsta i količina toga materijala;
  - c) ZAPAŽANJA O STANJU BIRAČKOGA MJESTA NA DAN UOČI IZBORA – Obrazac Z2, gdje se unosi opis stanja biračkoga mjesta na dan uoči održavanja izbora.
- **Predsjednik i članovi biračkoga odbora nakon popunjavanja potvrđuju svojim potpisima točnost navoda u Zapisniku I.**

3.3. Zapisnik II.

- **Zapisnik II. sastoji se od:**
  - a) NASLOVNE STRANICE koja sadrži logo Središnjega izbornog povjerenstva BiH, dio gdje se upisuje naziv DKP-a BiH i dio za upisivanje zaporke biračkoga mjesta te naslov: Zapisnik o radu biračkoga odbora na dan održavanja izbora – ZARBO II.;
  - b) EVIDENCIJE O NAZOČNOSTI – Obrazac Z3 koji se popunjava prije otvaranja biračkoga mjesta na dan održavanja izbora, a sadrži dio za upisivanje imena nazočnih prilikom otvaranja biračkoga mjesta i dio za upisivanje bilo kakvih značajnih događaja ili problema koji su se dogodili prije i prilikom otvaranja biračkoga mjesta. U ovu evidenciju predsjednik upisuje vrijeme otvaranja biračkoga mjesta;

- c) EVIDENCIJE O AKREDITIRANIM PROMATRAČIMA – Obrazac Z4 koji sadrži:
- dio prilikom otvaranja biračkoga mjesta u koji se upisuju imena akreditiranih promatrača, naziv subjekta koji ga je akreditirao, broj akreditacije i vrijeme kada je promatrač stigao;
  - dio tijekom procesa glasovanja u koji se upisuju imena akreditiranih promatrača, naziv subjekta koji ga je akreditirao, broj akreditacije i vrijeme kada je promatrač stigao te vrijeme kada je promatrač napustio biračko mjesto;
  - dio kod zatvaranja biračkoga mjesta i procesa brojenja glasačkih listića, u koji se upisuju imena promatrača i vrijeme kada je promatrač napustio biračko mjesto;
- d) ZAPAŽANJA TIJEKOM GLASOVANJA – Obrazac Z5 u koji se upisuju svi značajniji događaji koji su se dogodili tijekom procesa glasovanja i brojanja;
- e) MIŠLJENJA ILI PRIMJEDBI – Obrazac Z6 u koji se upisuje mišljenje ili primjedba članova biračkoga odbora, birača ili akreditiranih promatrača. Član biračkoga odbora, birač ili akreditirani promatrač može unijeti svoje mišljenje ili primjedbe na proces glasovanja, koje potpisuje osobno (mišljenje ili primjedba koja nije potpisana osobno, neće se razmatrati). Promatrač može staviti obrazložene primjedbe na rad biračkih odbora u pisanoj formi, koje se prilažu uz Z6 (ovaj slučaj predsjednik je dužan posebno evidentirati u Z6);
- f) UDALJAVANJA OSOBA S BIRAČKOGA MJESTA – Obrazac Z7 u koji se upisuju podatci i razlozi udaljavanja osoba s biračkoga mjesta zbog narušavanja reda;
- g) VREMENA ZATVARANJA BIRAČKOGA MJESTA – Obrazac Z8 u koji se evidentira vrijeme zatvaranja biračkoga mjesta, značajni događaji koji su se dogodili prilikom zatvaranja biračkoga mjesta i nazočnost zamjenika biračkoga odbora koji sudjeluju u brojanju (svoju nazočnost potvrđuju potpisom);
- h) EVIDENCIJA BROJA POTPISA – Obrazac Z9 u koji se na redovitom biračkom mjestu upisuje broj potpisa na svakoj stranici Izvoda iz Središnjega biračkog popisa.

POGLAVLJE III. PROMATRAČI

1.1. Uvodne napomene

- Proces glasovanja i prebrojavanja glasačkih listića mogu promatrati samo akreditirani promatrači. Promatrači mogu postavljati pitanja u svezi s izbornim procesom, ali se ne mogu miješati u izborni proces niti gledati unutar glasačke kabine.
- Svaki promatrač za vrijeme promatranja izborne aktivnosti dužan je nositi akreditaciju i ne smije nositi bilo kakva obilježja ili oznake koje ga povezuju s određenom političkom strankom, koalicijom, listom neovisnih kandidata ili neovisnim kandidatom (u daljnjem tekstu: politički subjekt).
- Samo jedan promatrač, koji je predstavnik političkoga subjekta, odnosno udruge, može biti nazočan u isto vrijeme na jednom biračkom mjestu. Broj međunarodnih promatrača koji mogu biti nazočni u isto vrijeme na jednom biračkom mjestu je neograničen. Međunarodni promatrač može na biračko mjesto sa sobom uvesti i prevoditelja.

1.2. Pristup promatrača biračkom mjestu

- Nakon dolaska na biračko mjesto promatrač mora predsjedniku biračkoga odbora pokazati osobni identifikacijski dokument. Predsjednik biračkoga odbora provjerit će promatračev identifikacijski dokument s fotografijom kako bi utvrdio da se ime promatrača nalazi na akreditaciji.
- Predsjednik biračkoga odbora zapisat će ime promatrača, naziv subjekta koji ga je akreditirao i njegov broj akreditacije u Zapisnik o radu biračkoga odbora, bilježeći vrijeme kada je promatrač stigao i vrijeme kada je promatrač napustio biračko mjesto kako bi se broj promatrača ograničio na jednog promatrača u isto vrijeme na jednom biračkom mjestu. Predsjednik biračkoga odbora zadržat će identifikacijski dokument do trenutka kada promatrač napušta biračko mjesto. Prilikom napuštanja biračkoga mjesta promatrač zadržava akreditaciju.

1.3. Podnošenje primjedbi promatrača na rad biračkoga odbora

- Ako primijeti nepravilnosti u radu biračkoga odbora, promatrač može u Zapisnik o radu biračkoga odbora staviti obrazložene primjedbe na njegov rad, pri čemu je dužan i potpisati se. Promatrač ima pravo tražiti preslik Zapisnika o radu biračkoga odbora.

1.4. Udaljavanje promatrača s biračkoga mjesta

- Ako promatrač tijekom promatranja ometa izborni proces, predsjednik biračkoga odbora u postupku udaljavanja promatrača s biračkog mjesta treba prethodno opomenuti promatrača koji ometa izborni proces i poduzeti sve druge raspoložive mjere i radnje da ometanje prestane, a ukoliko isti nastavi s ometanjem, udaljiti ga s biračkoga mjesta.

1.5. Izgled akreditacija akreditiranih promatrača

BOSNA I HERCEGOVINA CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO		БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА
Ime: _____	PS-	_____
Prezime: _____		
Pravo posmatranja		
prema odluci OIK/GIK		
br. _____		
Datum: _____		
Ovjerava: _____		MP

Posmatrač, u toku posmatranja izbornog procesa, neće ometati izborne aktivnosti i poštivat će tajnost glasanja. Za vrijeme posmatranja izbornih aktivnosti, posmatrač će nositi službenu akreditaciju i neće nositi bilo kakva obilježja ili oznake koje ga povezuju s određenom političkom strankom, koalicijom, listom nezavisnih kandidata, nezavisnim kandidatom i kandidatom sa posebne liste kandidata pripadnika nacionalnih manjina.

- Izgled lica i naličja akreditacije za promatrače koji su predstavnici političkih subjekata (**bijela**). Akreditacije ovjerava i izdaje Središnje izorno povjerenstvo BiH na temelju liste političkih subjekata koju je odobrilo Središnje izorno povjerenstvo BiH.

BOSNA I HERCEGOVINA CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO		БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА
Ime: _____	PU-	_____
Prezime: _____		
Pravo posmatranja		
prema odluci OIK/GIK		
br. _____		
Datum: _____		
Ovjerava: _____		MP

Posmatrač, u toku posmatranja izbornog procesa, neće ometati izborne aktivnosti i poštivat će tajnost glasanja. Za vrijeme posmatranja izbornih aktivnosti, posmatrač će nositi službenu akreditaciju i neće nositi bilo kakva obilježja ili oznake koje ga povezuju s određenom političkom strankom, koalicijom, listom nezavisnih kandidata, nezavisnim kandidatom i kandidatom sa posebne liste kandidata pripadnika nacionalnih manjina.

- Izgled lica i naličja akreditacije za promatrače koji su predstavnici udruga (**siva**). Akreditacije ovjerava i izdaje Središnje izorno povjerenstvo BiH na osnovu liste udruga, koju je odobrilo Središnje izorno povjerenstvo BiH.

BOSNA I HERCEGOVINA CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO		БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА
Name: _____	MP-	_____
Surname: _____		
Right to observe		
as per BiH CEC Decision		
No : _____		
Date: _____		
Approved by: _____		Stamp

While observing the electoral process, the observer shall not disturb the electoral activities and he/she shall respect the secrecy of voting. While observing electoral activities, an observer shall wear the official accreditation card and shall not wear any insignia or markings which affiliate him/her with a specific political party, coalition, list of independent candidates, an independent candidate, and a candidate from a separate list of candidates representatives of national minorities.

- Izgled lica i naličja akreditacije za međunarodne promatrače (ružičasta). Akreditacije ovjerava i izdaje Središnje izorno povjerenstvo BiH.

POGLAVLJE IV. NAČIN GLASOVANJA

1. DAN PRIJE ODRŽAVANJA IZBORA

- Središnje izborno povjerenstvo BiH će najkasnije deset dana prije otvaranja biračkih mjesta dostaviti Ministarstvu vanjskih poslova BiH izborni materijal, i to:
  - izvod iz Središnjega biračkog popisa za određeno biračko mjesto u DKP-ima BiH,
  - odgovarajući broj setova glasačkih listića,
  - pečat za sigurnosnu zaštitu glasačkih listića,
  - odgovarajući broj glasačkih kutija,
  - set obrazaca za biračko mjesto,
  - postere s uputama o načinu glasovanja i informativnim sadržajem za birače,
  - Zapisnik o radu biračkoga odbora – ZARBO,
  - potrošni materijal prema specifikaciji iz Obrasca Z1 Zapisnika, neophodan za proces glasovanja i pakiranja izbornoga materijala.

Glasačka kutija.

- Ministarstvo vanjskih poslova BiH će tri dana prije, a najkasnije 12 sati prije otvaranja biračkih mjesta u DKP-ima BiH, dostaviti biračkom odboru odgovarajućeg DKP-a BiH navedeni izborni materijal.
- Birački odbor provjerava je li izborni materijal, koji je primio od Ministarstva vanjskih poslova BiH, kompletan i u ispravnom stanju, što upisuje u Obrazac Z1 Zapisnika. Ukoliko birački odbor utvrdi da izborni materijal nije kompletan, odmah o tome obavještava Ministarstvo vanjskih poslova BiH koje će u kontaktu sa Središnjim izbornim povjerenstvom BiH otkloniti sve nedostatke u najkraćem roku.
- Nakon primljenoga izbornog materijala predsjednik i članovi biračkoga odbora provjeravaju prostor koji je predviđen za biračko mjesto i otklanjaju eventualne nedostatke koji utječu na zakonitost rada biračkoga odbora. Zapažanje o stanju biračkoga mjesta upisuje se u Obrazac Z2 Zapisnika. Predsjednik i članovi biračkoga odbora odgovorni su za sigurnost biračkoga materijala na biračkom mjestu od trenutka prijema materijala pa do završetka svih svojih dužnosti nakon zatvaranja biračkoga mjesta, završetka procesa brojanja i predavanja glasačkoga materijala.
- Birački odbor uklanja s biračkoga mjesta sve oznake i obilježja koja upućuju na političke subjekte, vjerske simbole, kao i ostale oznake koje mogu imati diskriminacijsko značenje. Birački odbor postavlja oznaku biračkoga mjesta, ulaza i izlaza, smjera lokacije biračkoga mjesta, zabrane unošenja oružja, zabrane pušenja i izlaže kandidacijske liste.
- Predsjednik i članovi biračkoga odbora uređuju biračko mjesto tako da se omogući neometan protok birača na biračkom mjestu.

- Predsjednik biračkoga odbora dužan je prilikom otvaranja biračkoga mjesta, a sukladno propisu Središnjega izbornog povjerenstva BiH, odrediti dužnosti svakom članu biračkoga odbora, odnosno odrediti koji će član biračkoga odbora biti zadužen za kontrolu reda, identifikaciju, izdavanje kuverta s glasačkim listićima i kontrolu glasačke kutije te ih evidentirati u dijelu Zapisnika o radu biračkoga odbora predviđenom za unošenje navedenih podataka.

2. PRIJE OTVARANJA BIRAČKOGA MJESTA

- Svi članovi biračkoga odbora moraju doći na biračko mjesto najmanje sat vremena prije početka glasovanja. U tom vremenu samo članovi biračkoga odbora i promatrači mogu biti nazočni na biračkom mjestu.
- Birački odbor određuje mjesto za svaku glasačku kabinu, vodeći računa da nitko unutar ili izvan biračkoga mjesta ne može vidjeti birača dok glasuje. **Otvor glasačke kabine treba biti okrenut prema unutrašnjosti biračkoga mjesta.**
- Prije početka glasovanja predsjednik, odnosno članovi biračkog odbora:
  - a) upisuju svoja imena u Zapisnik i potpisuju se u dijelu Zapisnika koji je za to predviđen,
  - b) ispisuju sve neophodne podatke na kuverte, odnosno pakete,
  - c) predsjednik upisuje u Obrazac za brojno stanje broj birača koji su upisani u izvod iz Središnjega biračkog popisa,
  - d) ručno broje primljene kuverte s glasačkim listićima za svaku osnovnu izbornu jedinicu i u Obrazac za brojno stanje upisuju ukupan broj primljenih kuverti s glasačkim listićima,
  - e) pokazuju praznu glasačku kutiju, nakon čega na nju stavljaju plastične pečate,
  - f) predsjednik u Obrazac za brojno stanje upisuje serijske brojeve pečata glasačke kutije,
  - g) postavljaju zapečaćenu glasačku kutiju na mjesto gdje je svi nazočni mogu vidjeti,
  - h) predsjednik upisuje u Obrazac Z3 Zapisnika vrijeme otvaranja biračkoga mjesta,
  - i) predsjednik provjerava promatračev identifikacijski dokument s fotografijom, koji zadržava do trenutka kada promatrač napušta biračko mjesto, utvrđuje nalazi li se ime promatrača na akreditaciji i u Obrazac Z4 Zapisnika upisuje ime promatrača, naziv subjekta koji ga je akreditirao, broj njegove akreditacije, vrijeme kada je promatrač stigao i vrijeme kada je promatrač napustio biračko mjesto,
  - j) predsjednik upućuje promatrače na mjesto gdje mogu sjesti i promatrati izborne aktivnosti te ih upozorava da se ne mogu miješati u izborni proces niti gledati u glasačku kabinu, ali da mogu postavljati pitanja u svezi s izbornim procesom.

3. PROCEDURA GLASOVANJA

- Biračka mjesta počinju raditi u 7.00 sati, a zatvaraju se u 19.00 sati.

Predsjednik i članovi biračkoga odbora, ako im se imena nalaze na izvodu iz Središnjega biračkog popisa za to biračko mjesto, glasuju prije nego što prvi birač dođe na biračko mjesto.

- Ako biračko mjesto iz opravdanih razloga nije otvoreno na vrijeme, a kašnjenje je trajalo do tri sata, glasovanje na tom biračkom mjestu može se produžiti za onoliko vremena koliko je trajalo kašnjenje, o čemu odlučuje predsjednik. Ako je kašnjenje trajalo duže od tri sata, o dužini vremena za koje se glasovanje produžava odlučuje Središnje izborni povjerenstvo BiH.
- Predsjednik u najkraćem roku obavještava Središnje izborni povjerenstvo BiH o razlogu zbog kojeg je došlo do kašnjenja u otvaranju biračkoga mjesta ili do prekida glasovanja na biračkom mjestu.

3.1. Tajnost glasovanja

- Ispunjavanje glasačkoga listića na biračkom mjestu je tajno, glasovanje je osobno.

U glasačkoj kabini se istovremeno smije nalaziti samo jedna osoba osim ako se radi o biračima koji su slijepi, nepismeni ili fizički nesposobni. (Vidi: Pomoć druge osobe prilikom glasovanja).

- **Predsjednik i članovi biračkoga odbora dužni su osigurati tajnost glasovanja i onemogućiti da neka osoba glasuje umjesto druge osobe pod njegovim imenom ili da ponovno glasuje.**
- **Osoba koja zlouporabi biračko pravo ili učini izbornu prevaru, snosit će kaznenu odgovornost (Vidi: POGLAVLJE VI. KAZNE NE ODREDBE).**

- Nijedna osoba ne smije ometati birača koji ispunjava glasačke listiće niti smije tražiti od njega bilo kakve informacije o tome za koga želi glasovati, za koga glasuje ili za koga je glasovao, niti smije sprječavati ili pokušati spriječiti nekoga u ostvarivanju njegovoga biračkog prava.

3.2. Važeći dokument za identifikaciju

- Za utvrđivanje identiteta birača služi jedan od sljedećih važećih dokumenata s fotografijom:
  - a) putovnica,
  - b) vozačka dozvola,
  - c) važeća osobna iskaznica koju je izdala zemlja domaćin,
  - d) važeća osobna iskaznica koju je izdala Bosna i Hercegovina,
  - e) izbjeglički karton koji je izdala vlada zemlje domaćina ili druga međunarodna organizacija.

3.3. Identificiranje birača i izdavanje glasačkoga listića

- Prilikom ulaska na biračko mjesto radi glasovanja svaki birač mora predložiti jedan od važećih osobnih dokumenata. Nakon što birač dokaže svoj identitet članu biračkoga odbora i njegovo ime bude pronađeno u izvodu iz Središnjega biračkog popisa, birač se potpisuje identično kao na identifikacijskom dokumentu pored svoga imena u izvodu iz Središnjega biračkog popisa.
- Kada birač bude identificiran i potpiše se u izvod iz Središnjega biračkog popisa, član biračkoga odbora, **prije nego izda kuvertu s glasačkim listićima, iz kuverte vadi glasačke listiće i na svaki glasački listić stavlja otisak pečata, potpisuje se pored otiska pečata, te glasačke listiće vraća u kuvertu, nakon čega izdaje kuvertu s glasačkim listićima i odmah upućuje birača prema jednoj od slobodnih glasačkih kabina, kako bi ispunio glasačke listiće. Nakon ispunjavanja glasačkih listića, birač ih vraća u kuvertu tako da se zaštiti tajnost glasa i ubacuje kuvertu s glasačkim listićima u glasačku kutiju.**
- Ako se ime birača ne nalazi na izvodu iz Središnjega biračkog popisa za to biračko mjesto, predsjednik biračkoga odbora u suradnji sa Središnjim izbornim povjerenstvom BiH provjerava na koji je izvod iz Središnjega biračkog popisa birač upisan i o tome obavještava birača.

OKRENITE DRUGU STRANICU ОКРЕНИТЕ ДРУГУ СТРАНУ

UPUTSTVO-УПУТСТВО-NAPUTAK

Označite kvadratić pored naziva samo jedne političke stranke ili koalicije ili imena nezavisnog kandidata.

Označite kvadratić pored naziva samo jedne političke stranke ili koalicije i odaberite onoliko kandidata s te liste koliko želite.

Označite kvadratić pored imena jednog ili više kandidata sa samo jedne odabrane liste političke stranke ili koalicije.

Означите квадратић поред назива само једне политичке партије или коалиције или имена независног кандидата.

Означите квадратић поред назива само једне политичке партије или коалиције и одаберите онолико кандидата са те листе колико желите.

Означите квадратић поред имена једног или више кандидата са само једне одаbrane листе политичке партије или коалиције.

Označite kvadratić pokraj naziva samo jedne političke stranke ili koalicije ili imena neovisnog kandidata.

Označite kvadratić pokraj naziva samo jedne političke stranke ili koalicije i odaberite onoliko kandidata s te liste koliko želite .

Označite kvadratić pokraj imena jednoga ili više kandidata sa samo jedne odabrane liste političke stranke ili koalicije.

OKRENITE DRUGU STRANICU ОКРЕНИТЕ ДРУГУ СТРАНУ

Sedro

3.4. Oštećeni glasački listić

- Pod oštećenim glasačkim listićem podrazumijeva se fizički oštećen ili pogrešno popunjen glasački listić. U slučaju da birač ošteti svoj glasački listić, vraća kuvertu s glasačkim listićima, a član biračkoga odbora izdaje mu novu kuvertu s glasačkim listićima. Član biračkoga odbora zadužen za izdavanje glasačkih listića upisuje riječ "oštećen" na vraćenu kuvertu s glasačkim listićima i ulaže je u, za to predviđenu, kuvertu za pakiranje.

3.5. Pomoć druge osobe

- Birač koji je slijep, nepismen ili fizički nesposoban je osoba kojoj je potrebna pomoć druge osobe prilikom potpisivanja izvoda iz Središnjega biračkog popisa i glasovanja.

Kad je birač slijep, nepismen ili fizički nesposoban, predsjednik odobrava da mu druga osoba, koju izabere birač, pomogne glasovati. Ova osoba ne smije biti član biračkoga odbora niti akreditirani promatrač.

Osoba koja pomaže biraču glasovati napisat će svoje ime tiskanim slovima u izvodu iz Središnjega biračkog popisa pored imena birača kojem je pomagao i potpisati se u predviđeno polje za potpis. Osoba, koja pomaže drugom biraču glasovati, ne mora biti upisana u Središnji birački popis. Jedna osoba može pomagati samo jednom biraču.

- Fizički nesposobni birači su i oni birači koji dođu do biračkoga mjesta, ali ne mogu ući. Druga osoba, koju taj birač izabere, donosi važeći identifikacijski dokument fizički nesposobnoga birača na biračko mjesto i izjavljuje da birač ne može ući na biračko mjesto.

Član biračkoga odbora zadužen za identifikaciju provjerava je li ime fizički nesposobnoga birača upisano u izvod iz Središnjega biračkog popisa. Ako je ime tog birača upisano u izvod iz Središnjega biračkog popisa, član biračkoga odbora odlazi prema fizički nesposobnom biraču, nakon što obavijesti predsjednika, s Obrascem Z6 Zapisnika, kuvertom s glasačkim listićima i olovkom. Član biračkoga odbora upisuje ime i osobne podatke fizički nesposobnoga birača s brojem identifikacijskoga dokumenta. Fizički nesposobni birač potpisuje se pokraj tih podataka i popunjava glasačke listiće koje vraća u kuvertu.

Osoba, koju je fizički nesposobni birač izabrao, odnosi kuvertu s glasačkim listićima do glasačke kutije i stavlja je u nju. Član biračkoga odbora u dio predviđen za potpis, pokraj imena fizički nesposobnog birača, upisuje broj identifikacijskoga dokumenta toga birača. Osoba koja pomaže fizički nesposobnom biraču upisuje svoje ime tiskanim slovima pokraj imena fizički nesposobnoga birača u izvod iz Središnjega biračkog popisa i potpisuje se.

3.6. Ometanje procesa glasovanja i udaljavanje s biračkog mjesta

- Predsjednik biračkoga odbora može s biračkoga mjesta i iz njegove okoline udaljiti svaku osobu koja narušava red. Svako udaljavanje s biračkoga mjesta treba zabilježiti u Obrazac Z7 Zapisnika.
- Ako na biračkom mjestu postoji opasnost za red i mir, ako dođe do nasilja ili se otkrije oružje ili opasni predmeti, predsjednik biračkoga odbora će sukladno svojoj dužnosti i odgovornosti:
  - poduzeti aktivnosti da se otkloni opasnost, nasilje, oružje ili opasni predmeti s biračkoga mjesta,
  - ako se opasnost, nasilje, oružje ili opasni predmeti ne mogu odmah otkloniti, prekinuti glasovanje za onoliko vremena koliko je potrebno da se ponovno uspostavi red i mir na biračkom mjestu,
  - nakon prekida glasovanja i ponovno uspostavljenog reda i mira predsjednik biračkoga odbora će produžiti vrijeme glasovanja za onoliko vremena koliko je prekid trajao.

3.7. Zatvaranje biračkoga mjesta

- Biračima koji su u redu za glasovanje u trenutku zatvaranja biračkog mjesta odobrava se glasovanje. Procedura zatvaranja biračkoga mjesta je:
  - predsjednik, 15 minuta prije zatvaranja biračkoga mjesta, objavljuje svima nazočnima unutar i ispred biračkoga mjesta vrijeme zatvaranja biračkoga mjesta,
  - predsjednik određuje jednoga člana biračkoga odbora da u vrijeme zatvaranja biračkoga mjesta stane na kraj reda kako bi se osiguralo da se nijedna osoba ne priključi nakon zatvaranja biračkoga mjesta,
  - član biračkoga odbora zatvara vrata odmah nakon što posljednji birač iz reda glasuje,
  - predsjednik u Obrazac Z8 Zapisnika upisuje vrijeme zatvaranja biračkoga mjesta,
  - predsjednik zatvara otvor glasačke kutije samoljepljivom trakom i potpisuje je.
- Prilikom zatvaranja biračkoga mjesta predsjednik u Obrazac Z4 Zapisnika evidentira nazočne akreditirane promatrače.

Predsjednik biračkoga odbora obvezan je, prema utvrđenom rasporedu, Središnjem izbornom povjerenstvu BiH dostaviti informacije i podatke:

- a) je li biračko mjesto otvoreno na vrijeme,
- b) je li nakon provedenoga glasovanja birača biračko mjesto zatvoreno na vrijeme,
- c) kolika je izlaznost birača na biračkom mjestu, najmanje dva puta tijekom dana izbora, kao i u dodatnim terminima ukoliko to izbornom povjerenstvu zatraži.

4. NAKON ZATVARANJA BIRAČKOGA MJESTA

- Nakon zatvaranja biračkoga mjesta u nazočnosti akreditiranih promatrača predsjednik i članovi biračkoga odbora biračkoga mjesta obavljaju sljedeće aktivnosti:
  - a) pakiraju pečat u PLD vrećicu,
  - b) broje i upisuju ukupan broj preostalih neuporabljenih kuverti s glasačkim listićima za svaku izbornu jedinicu u Obrazac za brojno stanje,
  - c) pakiraju neuporabljene kuverte s glasačkim listićima u originalnu kutiju,
  - d) broje i upisuju u Obrazac za brojno stanje ukupan broj potpisa glasača s izvoda iz Središnjega biračkog popisa,
  - e) broje i upisuju ukupan broj kuverta s oštećenim glasačkim listićima za svaku osnovnu izbornu jedinicu i pakiraju ih u odgovarajuću kuvertu,
  - f) nakon upisa prethodno utvrđenih podataka u Obrazac za brojno stanje otvaraju glasačku kutiju i stavljaju sadržaj na stol tako da to vide svi nazočni,
  - g) razvrstavaju kuverte s glasačkim listićima po osnovnim izbornim jedinicama za koje su birači glasovali, odnosno po oznakama kombinacija glasačkih listića na kuvertama,
  - h) broje kuverte s glasačkim listićima, a dobiveni broj kuverta po osnovnim izbornim jedinicama za koje su birači glasovali predsjednik upisuje u Obrazac za brojno stanje,
  - i) vežu kuverte s istim kombinacijama glasačkih listića po osnovnim izbornim jedinicama i pakiraju ih u odgovarajuću zaštitnu vreću za pakiranje izbornoga materijala,
  - j) popunjavaju testove točnosti i potpisuju Obrazac za brojno stanje,
  - k) originalni Obrazac za brojno stanje, Zapisnik o radu biračkoga odbora – ZARBO i upakirani izborni materijal birački odbori u DKP-ima BiH dostavljaju posredstvom Ministarstva vanjskih poslova BiH Središnjem izbornom povjerenstvu BiH.

KUVERTE S GLASAČKIM LISTIĆIMA SE NE OTVARAJU, ODNOSNO GLASAČKI LISTIĆI SE NE BROJE NA BIRAČKOM MJESTU!

4.1. Način popunjavanja Obrasca za brojno stanje i shema pakiranja izbornoga materijala

Popunjavanje Obrasca za brojno stanje - BSO

Predsjednik biračkog odbora upisuje u Obrazac za brojno stanje sljedeće podatke:

- o **NAZIV DKP-a BiH**
- o **OZNAKU BIRAČKOG MJESTA**
- o **SERIJSKI BROJ PLASTIČNIH PEČATA ZA GLASAČKE KUTIJE**
- o **ZAPORKU OPĆINE/IZBORNE JEDINICE ZA KOJU SE GLASUJE**
- o **PRIJE OTVARANJA BIRAČKOG MJESTA – DIO PRVI**
  - upisuje broj birača koji su upisani u izvod iz Središnjega biračkog popisa za svaku izbornu jedinicu za koju se glasuje – redak 1.;
  - upisuje broj primljenih kuverata s glasačkim listićima za svaku izbornu jedinicu za koju se glasuje. Članovi biračkog odbora ručno broje kuverte s glasačkim listićima – redak 3.;
- o **TIJEKOM GLASOVANJA – DIO DRUGI**
  - ukoliko se ukaže potreba, predsjednik biračkog odbora može iz rezerve preuzeti dodatni broj kuverata s glasačkim listićima za bilo koju izbornu jedinicu za koju se glasuje. Broj naknadno primljenih kuverata s glasačkim listićima i broj ukupno primljenih kuverata s glasačkim listićima upisuje se po izbornim jedinicama za koje se glasuje – redak 4. i 5.;
- o **NAKON ZATVARANJA BIRAČKOG MJESTA – DIO TREĆI**
  - upisuje broj potpisa glasača sa izvoda iz Središnjega biračkog popisa za svaku izbornu jedinicu za koju se glasovalo – redak 6.;
  - upisuje broj oštećenih (upropaštenih) kuverata s glasačkim listićima za svaku izbornu jedinicu za koju se glasovalo – redak 8.;
  - upisuje broj izdanih kuverata s glasačkim listićima za svaku izbornu jedinicu za koju se glasovalo – redak 9.;
  - upisuje broj preostalih neuporabljenih kuverata s glasačkim listićima za svaku izbornu jedinicu za koju se glasovalo – redak 10.;
  - upisuje ukupan broj zaduženih kuverata s glasačkim listićima za svaku izbornu jedinicu za koju se glasovalo, odnosno zbroj redaka 9. i 10. – redak 11.;
- o **NAKON OTVARANJA GLASAČKE KUTIJE – DIO ČETVRTI**
  - upisuje broj kuverata s glasačkim listićima za svaku izbornu jedinicu za koju se glasovalo – redak 12.;
- o **TEST TOČNOSTI – DIO PETI**
  - upisuje test točnosti kako je navedeno u Obrascu – redak 13.
  - upisuje test točnosti kako je navedeno u Obrascu – redak 14.
- o **Predsjednik i članovi biračkog odbora potpisuju Obrazac za brojno stanje.**

OBRAZAC ZA BROJNO STANJE (Biračko mjesto za glasanje/glasovanje u odsustvu/odsutnosti)	Naziv općine: DKP AUSTRIJA BEČ	Broj biračkog mjesta: DKP A01
BSO		

Serijski broj plastičnog pečata 04 4 2 5 8 7 1 0 4 1 4 1 1 8 1 2 1 0	Serijski broj plastičnog pečata 04 3 5 6 6 6 6 04 4 8 1 6 2 0
Pečat 1	Pečat 3
Pečat 2	Pečat 4

Sifra općine/izborne jedinica za koju se glasa/glasuje →

	K02	K04	K08	K12	K14	K16			
I: PRJE OTVARANJA BIRAČKOG MJESTA									
1. Broj imena birača na izvodu iz Centralnog/Središnjeg biračkog spiska/popisa (ručno brojati)	4	8	22	1	16	44			
2. Broj primljenih koverata sa glasačkim listićima	5	9	23	2	17	45			
II: NAKON ZATVARANJA BIRAČKOG MJESTA									
3. Broj potpisa na izvodu iz Centralnog/Središnjeg biračkog spiska/popisa (ručno brojati)	0	4	12	1	10	35			
4. Broj oštećenih koverata sa glasačkim listićima (pečet 2a)	0	0	0	0	0	0			
5. Broj izdanih koverata sa glasačkim listićima (red/redak 6+7+8)	0	4	12	1	10	35			
6. Broj neiskorištenih koverata sa glasačkim listićima (ručno brojati)	5	5	11	1	7	10			
7. Broj zaduženih koverata sa glasačkim listićima (red/redak 9+10)	5	9	23	2	17	45			
III: NAKON OTVARANJA GLASAČKE KUTIJE									
8. Broj koverata sa glasačkim listićima za glasanje/glasovanje u odsustvu/odsutnosti	0	4	12	1	10	35			
IV: Test tačnosti/točnosti									
9. Red/redak 7. =Red/redak 2.; ako nisu isti, upisati razliku	0	0	0	0	0	0			

Serijski broj plastičnog pečata 04 4 2 5 8 7 1 0 4 1 4 1 1 8 1 2 1 0	Serijski broj plastičnog pečata 04 3 5 6 6 6 6 04 4 8 1 6 2 0
Pečat 1	Pečat 3
Pečat 2	Pečat 4
Pečat 5	

Potpisujuči se ispod, izjavljujujem da ovi brojevi tačno/točno odražavaju izborne aktivnosti na ovom biračkom mjestu.

PREDSJEDNIK	IME (ŠTAMPANIM/TISKANIM SLOVIMA)	POTPIS
ČLAN 1	ČLAN 3	
ČLAN 2	ČLAN 4	

Slika 5. obrazac za brojno stanje - BSO

Šema pakovanja/pakiranja izbornog materijala na biračkom mjestu za glasanje u odsutnosti u FBiH

Crvena zaštitna vreća   1. Prebrojane koverta sa setovima glasačkih listića uvezane po izbornim jedinicama   2. Obrazac brojnog stanja (plava kopija)
Providna zaštitna vreća (veća)   1. Neiskorištene koverta sa setovima glasačkih listića upakovane u originalne kutije   2. Oštećene koverta sa setovima glasačkih listića
Providna zaštitna vreća (manja)   1. Obrazac brojnog stanja (original u koricama)   2. Zapisnik o radu biračkog odbora (original ukoricama)   3. Koverta sa izvodom iz Centralnog biračkog spiska/izvatkom iz Središnjeg biračkog popisa i PDL obrascem (ako se koristio)

	Koverta za Predsjednika biračkog odbora: 1. Obrazac brojnog stanja (crvena kopija)

	Koverta za Predsjednika izborne komisije/povjerenstva: 1. Obrazac brojnog stanja (zelena kopija) 2. Zapisnik o radu biračkog odbora (zelena kopija) PLD vrećica (Štambilj za ovjeru glasačkih listića) dostavlja se Predsjedniku izborne komisije

NAPOMENA:

**na svaku vreću potrebno je
upisati broj biračkog mjesta !**

POGLAVLJE V. NAKNADA ZA RAD U BIRAČKOM ODBORU

1. NAKNADA ZA RAD U BIRAČKOM ODBORU

- **Predsjednik i članovi biračkih odbora i njihovi zamjenici, ukoliko su sudjelovali u radu biračkoga odbora, imaju pravo na naknadu za svoj rad.**
- **Odluku o visini naknade za rad biračkih odbora u DKP-ima BiH donosi Središnje izborno povjerenstvo BiH.**

POGLAVLJE VI. PREKRŠAJNE I KAZNE NE ODREDBE

Za kršenje odredbi Izbornoga zakona u Bosni i Hercegovini, predviđene su prekršajne sankcije i to novčane u iznosu najmanje 600,00 KM do 3.000,00 KM, kao i zabrana angažiranja u izbornoj administraciji u trajanju od 4 godine.

Za utvrđivanje prekršaja i izricanja sankcija mjerodavno je Središnje izborno povjerenstvo Bosne i Hercegovine, a u nekim prekršajima, općinsko/gradsko izborno povjerenstvo.

U dosadašnjoj praksi, Središnje izborno povjerenstvo BiH je poslije svakoga izbornog ciklusa provodilo postupke i izricalo sankcije za učinjene prekršaje.

Prekršitelji su najčešće članovi izborne administracije, u pravilu predsjednici i članovi biračkih odbora, zbog propusta učinjenih bez namjere (nehaj), ili propuštanjem da se neka radnja uradi, ili da se uradi na način propisan Zakonom.

Najčešći prekršaji su utvrđeni u članku 5.25 Izbornoga zakona BiH, na način da obrasci sa biračkih mjesta nisu bili popunjeni sukladno propisanoj proceduri.

Prekršaji utvrđeni Izbornim zakonom BiH odnose se na predsjednika biračkoga odbora ako ne odredi dužnosti članovima biračkoga odbora na dan glasovanja, odnosno za predsjednika i članove, ako ne:

- upisuje podatke u Zapisnik o radu biračkoga odbora koji su tamo predviđeni,
- ne objasni biraču način glasovanja ,
- ne osigura biraču tajnost glasovanja,
- ne utvrdi identitet birača i omogući mu da se potpiše za to predviđeno mjesto na biračkom popisu ili
- pomaže osobi tijekom glasovanja na način suprotan Izbornom zakonu BiH.

2. KAZNENA DJELA U IZBORNOM PROCESU

Ako postoji namjera da se nedozvoljenim radnjama utječe na izborni proces i rezultate izbora, takve aktivnosti predstavljaju temelj za utvrđivanje eventualne kaznene odgovornosti.

Pored novčane, predviđene su i zatvorske kazne.

Neka od kaznenih djela mogu učiniti pripadnici izborne administracije, biračkoga odbora i izbornoga povjerenstva u okviru svoje dužnosti i to predstavlja otežavajuću okolnost, za što je predviđena i stroža kazna. Navest ćemo osnovna kaznena djela koja su po svojim osnovnim obilježjima sadržana u kaznenom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine, entiteta i Brčko distrikta BiH.

- ***Kazneno djelo – Uskraćivanje biračkoga prava***

- **Obilježje djela** – Tko u obavljanju povjerene mu dužnosti u svezi s izborima za institucije Bosne i Hercegovine, drugoga u namjeri da ga spriječi u ostvarenju njegovoga biračkoga prava protuzakonito ne uvede u birački popis ili ga izbriše iz biračkog popisa ili mu na drugi uskrati biračko pravo.

- ***Kazneno djelo - Povreda slobode opredjeljenja birača***

- **Obilježje djela** - Tko silom, ozbiljnom prijetnjom, prinudom, podmićivanjem ili uporabom njegovoga teškog ekonomskog stanja ili na drugi protupravan način utječe na birača u Bosni i Hercegovini da na izborima za institucije Bosne i Hercegovine ili prilikom glasovanja o opozivu ili na referendumu, glasuje za ili protiv pojedine liste, pojedinoga kandidata, odnosno glasuje za ili protiv opoziva, za ili protiv prijedloga o kojem se odlučuje referendumom, ili uopće ne glasuje. Član biračkoga odbora ili druga osoba, koja učini ovo djelo u vršenju povjerene mu dužnosti u svezi s izborima, glasovanjem ili referendumom.

- ***Kazneno djelo – Povreda tajnosti glasovanja***

- **Obilježje djela** – Tko pri izboru za institucije Bosne i Hercegovine ili pri glasovanju o opozivu zastupnika u institucijama Bosne i Hercegovine ili na referendumu u Bosni i Hercegovini, povrijedi tajnost glasovanja. Član biračkoga odbora ili druga osoba koja učini ovo djelo u vršenju povjerene mu dužnosti u svezi s izborima ili glasovanjem.

- ***Kazneno djelo – Izborna prevara***

- **Obilježje djela** – Tko krivotvori rezultate izbora ili glasovanja za institucije Bosne i Hercegovine dodavanjem, oduzimanjem ili brisanjem glasova ili potpisa, netočnim brojanjem glasova, neistinitim upisivanjem rezultata u izborne isprave ili na drugi način, ili objavi kao konačan rezultat izbora ili glasovanja koji ne odgovara obavljenom glasovanju.

- ***Kazneno djelo – Uništenje izbornih isprava***

- **Obilježje djela** – Tko na izborima za institucije Bosne i Hercegovine, pri glasovanju o opozivu predstavnika u institucijama Bosne i Hercegovine ili na referendumu u Bosni i Hercegovini, uništi, prikrije, ošteti ili oduzme kakvu ispravu o izborima ili o glasovanju o opozivu ili kakav predmet koji služi za izbor ili za glasovanje o opozivu.

Što su dužnosti i obveze predsjednika biračkoga odbora, odnosno biračkog odbora kao tijela, ukoliko se na biračkom mjestu, njegovoj okolini ili bilo gdje pojavi okolnost, koja bi mogla rezultirati prekršajem ili kaznenim djelom?

1. Prevencija – birački odbor je dužan postupati i od svih drugih zahtijevati da postupaju po procedurama propisanim Zakonom, podzakonskim aktima ili instrukcijama Središnjega izbornog povjerenstva BiH i općinskog/gradskog izbornog povjerenstva. To se odnosi na dan pred izbore, na dan izbora pa sve do predaje izbornoga materijala gradskom/općinskom izbornom povjerenstvu.
2. Ako bilo tko narušava utvrđenu proceduru ili poduzima neku radnju ili postupak koji su opisani u nekom od kaznenih djela, potrebno je opomenuti, a događaj zabilježiti na primjeren i provjerljiv način.
3. U slučaju opasnosti po izborni proces, neophodno je prekinuti glasovanje na biračkom mjestu i poduzeti sve što je potrebno kako bi se osigurali uvjeti za nastavak glasovanja, a jedina tijela za komunikaciju su općinska/gradska izborna povjerenstva i policija, uz koje može biti eventualno i tužitelj.
4. Preporučuje se da se u kritičnim situacijama u proces ne involviraju političke stranke, kandidati, mediji ili bilo tko od trećih nepozvanih osoba.
5. Sve događaje treba detaljno navesti u Zapisnik o radu biračkoga odbora, dokumentirati, potpisati i sačuvati dokaze.

Literatura:

- Izborni zakon Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 23/01, 07/02, 09/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14, 31/16, 41/20, 38/22 i 51/22);
- Pravilnik o provedbi izbora u Bosni i Hercegovini (Službeni glasnik BiH, br. 27/22);
- Naputak o vrstama, načinu i rokovima za određivanje biračkih mjesta ("Službeni glasnik BiH", br. 27/22);
- Naputak o uvjetima i procedurama za akreditiranje izbornih promatrača u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 27/22);
- Pravilnik o utvrđivanju kvalifikacija i postupku imenovanja članova biračkih odbora ("Službeni glasnik BiH", br. 27/22).